

Nordiske kompetenceprofiler og kompetenceudvikling for de, der arbejder med anerkendelse af realkompetencer/ validering

Et kortlægningsprojekt 2014 - 15

Nordiske kompetenceprofiler og kompetence-udvikling for de, der arbejder med anerkendelse af realkompetencer/validering

– et udviklingsprojekt 2012-13

Denne publikation er resultatet af projektet: Kompetenceprofiler og kompetenceudvikling for de, der arbejder med anerkendelse af realkompetencer/validering – et kortlægningsprojekt 2014 – 15. Projektet er udarbejdet af et partnerskab fra de fem nordiske lande. Projektet er tæt knyttet til arbejdet i NVLs Nordiske Ekspertnetværk for Validering.

Projektet finansieres af Nordplus (NPAD-2014/10044).

Publikationen er sammen med projektbeskrivelse tilgængelig på følgende hjemmesider: Nordiskt Nätverk för Vuxnas Lärande. (NVL): www.nordvux.net/ og NVR, Program for Realkompetence: www.nvr.nu.

Projektets styregruppe: Nordisk Ekspertnetværk for Validering, NVL – Nordiskt Nätverk för Vuxnas Lärande.
www.nordvux.net/page/573/validering.htm

Tekst: Kirsten Aagaard, Camilla Alfsen,
Haukur Harðarson, Anni Karttunen
og Pär Sellberg

Layout: Inge Lynggaard Hansen

Print: Bording

ISBN: 978-87-92641-07-6

INDHOLDSFORTEGNELSE

Forord3

Introduktion6

 Projektet er knyttet til Nordisk Ekspertnetværk for Validering, NVL8

 Projektet i international sammenhæng.....8

 Den nordiske tilgang.....9

 Betingelser for VPL.....9

 Behovet for kompetenceudvikling.....10

 Valideringspraktikere i de fem nordiske lande10

Valideringspraktikere i Danmark11

 Lovgivning11

 Om valideringspraktikere11

 Uddannelse og support for praktikere11

 Interessenters og aktørers roller og ansvar13

Valideringspraktikere i Finland14

 Lovgivning og regler14

 Om valideringspraktikere14

 Uddannelse og support for praktikere15

 Interessenters og aktørers roller og ansvar15

 Perspektiver og udfordringer16

Valideringspraktikere i Island17

 Lovgivning og regler17

 Om valideringspraktikere17

 Uddannelse og support for praktikere18

 Interessenters og aktørers roller og ansvar18

Valideringspraktikere i Norge.....20

 Lovgivning20

 Om valideringspraktikere20

 Uddannelse og support for praktikere21

 Interessenters og aktørers roller og ansvar21

Valideringspraktikere i Sverige.....22

 Lovgivning og regler22

 Om valideringspraktikere22

 Uddannelse og support for praktikere23

 Interessenters og aktørers roller og ansvar23

Funktioner og opgaver for valideringspraktikerne i de nordiske lande24

Nordisk kompetenceprofil for valideringspraktikere26

Hovedkonklusioner baseret på de nordiske kompetenceprofiler38

Ud fra ovenstående skema udledes følgende nøglekompetencer for valideringspraktikere38

 Udfordringer og anbefalinger39

Referencer41

Projektgruppen43

INTRODUKTION

Dette projekt: Kompetenceprofiler og kompetenceudvikling for valideringspraktikere – et kortlægningsprojekt 2014 – 15 har til formål at bidrage til udviklingen og styrkelsen af anerkendelse af realkompetencer/ validering i de nordiske lande. Dette opnås ved kortlægning af kompetenceprofiler for de, der arbejder med anerkendelse af realkompetencer/ validering og fokusering på professionalisering af deres arbejde i alle faser af arbejdet med anerkendelse af realkompetencer.

De vigtigste aktiviteter har været:

- kortlægning af opgaver, roller og kompetenceprofiler for de, der arbejder med anerkendelse af realkompetencer/ validering.
- identifikation af behov for kompetenceudvikling for de, der arbejder med anerkendelse af realkompetencer/ validering og opsummering af udfordringer og anbefalinger vedrørende nationale og nordiske aktiviteter vedrørende kompetenceudvikling for praktikerne.

Dette hæfte indeholder projektets resultater. Det centrale kapitel er: Nordiske Kompetenceprofiler for de, der arbejder med anerkendelse af realkompetencer/validering. Før dette kapitel præsenteres hver af de nordiske landes tilgang til arbejdet med anerkendelse af realkompetencer/ validering samtidigt med en beskrivelse af roller og opgaver som praktikerne løser.

Med hensyn til terminologi har vi valgt i det følgende at anvende begrebet validering af kompetencer i stedet for anerkendelse af realkompetencer, som ville blive anvendt i en ren dansk publikation. Baggrunden herfor er at målgruppen for denne publikation er hele Norden, og her anvendes validering som begreb. Det inkluderer validering af formel, ikke-formel og uformel læring.

Projektet bruger denne term for anerkendelse af realkompetencer og følger dermed NVLs (Nordisk Netværk for Voksnes Læring) anbefaling. Samtidigt anvendes valideringspraktikere som dækkende alle, der har opgaver i alle faser af anerkendelse af realkompetencer.

Selvom validering er relateret til uddannelsessystemet, varierer filosofien, fremgangsmåderne og opgaverne sig i forskellige systemer. Validering struktureres på forskellige måder i de nordiske lande. I nogle lande er valideringen en integreret del af uddannelsessystemet, i andre varetages den af uafhængige instanser eller i arbejdslivet som fx brancher. Filosofien bag validering og de udfordringer og opgaver, som valideringspraktikerne står overfor, er dog stort set ens.

Mange af de praktikere, der arbejder med validering, har mange andre opgaver, derfor er det vanskeligt at tale om 'valideringspraktikere' som en ny profession. Det er derfor vanskeligt at udvikle og beskrive praktikerne som en decideret profession med standarder. I øjeblikket er det således mere korrekt at tale om validering af kompetencer som en praksis.

Selvom deltagerne i projektet er eksperter i validering, har de gennem arbejdet med projektet lært meget om kompleksiteten i de opgaver, som valideringspraktikere varetager. Ligesom erkendelsen af behovet for en præcisering af kompetenceprofilerne for valideringspraktikere og behovet for kompetenceudvikling er blevet skærpet gennem arbejdet. Sikring af udvikling af og tillid til valideringsaktiviteter forudsætter, at valideringspraktikerne er både kompetente og veluddannede.

Projektet er knyttet til Nordisk Ekspertnetværk for Validering, NVL

Formålet med dette projekt har sit afsæt i de udfordringer i arbejdet med validering, som er blevet identificeret af Nordisk Ekspertnetværk for Validering, NVL. Siden 2009 er kompetenceudvikling og professionalisering af valideringspraktikere blevet betragtet som en af de større udfordringer i forbindelse med styrkelse og promovning af validering af realkompetencer. Nordisk Ekspertnetværk for Validering har været styregruppe for dette projekt. Det er således en del af ekspertnetværkets initiativ og strategi for promovning af validering på en kvalificeret måde.

Projektet i international sammenhæng

Kompetenceprofiler og behovet for udvikling af valideringspraktikernes kompetencer er kernepunkter i international og europæisk politik samt i forsknings- og

udviklingsaktiviteter inden for validering af kompetencer. Her i 2015 er det fortsat vigtigt, at man erkender, at der er behov for dels at præcisere hvem valideringspraktikere er og dels at udvikle deres kompetencer.

The European Inventory on validation of non-formal and informal learning, 2014 (Executive summary) konkluderer, at professionelle kompetencer er et område, der i den grad savner udvikling i de fleste lande. Kun syv lande havde specificeret krav om kompetenceudvikling for de, der har opgaver med validering. Konklusionen er, at kompetenceudvikling til stadighed er central for forbedring og udvikling af validering af kompetencer i Europa.

Valideringspraktikernes arbejde er altafgørende for kvaliteten af og tilliden til resultaterne af valideringsprocessen. Men ud fra ovennævnte rapport kan

kompetenceudviklingen indtil nu i praksis karakteriseres som projektbaseret, sporadisk og uformel.

Den nordiske tilgang

Arbejdet med validering af kompetencer har stået på i omkring tyve år og er veletableret i de nordiske lande. Arbejdet omfatter formel, ikke-formel og uformel læring, og derfor bruges udtrykket validering af kompetencer. Denne udvikling har rod i de stærke traditioner for voksenuddannelse, en stærk fagbevægelse og politiske tiltag vedrørende social inklusion. Derfor ligger de nordiske lande også meget højt placeret i PIAAC-undersøgelsen. De nordiske lande har en meget stærk 3. sektor, og ikke-formel uddannelse er særdeles vel-etableret. Den livslange læring er struktureret, nem at få adgang til og for det meste finansieret af det offentlige.

Betingelser for VPL

Der er noget, der tyder på, at de, som får mest ud af validring af kompetencer i de nordiske lande, er dem uden formelle kvalifikationer fra ungdomsuddannelserne, de erhvervsfaglige uddannelser og immigranter. Generelt er validering af kompetencer i uddannelsessektoren en integreret del af uddannelsen og for det meste gratis. Validring af kompetencer bruges også i stigende grad inden for forskellige brancher til kvalitetssikring af kompetenceudvikling.

Der kan være forskelle i de enkelte nordiske landes systemer til validering af kompetencer, men i alle lande anvendes validering hovedsagelig i forbindelse med adgang til uddannelse eller skræddersyet uddannelse og for at give den enkelte større muligheder på arbejds-

markedet. Individet er i centrum af valideringsprocessen, som også betragtes som en læringsproces, der fremmer empowerment og social inklusion.

Behovet for kompetenceudvikling

Kompetente valideringspraktikere er en forudsætning for kvalitet og effektivitet i validering af kompetencer. Afsøgning af hvilke kompetencer der skal til for at varetage kompetent validering, er en fælles nordisk udfordring, og er et centralt fokus i dette projekt. Der findes eksempler på kompetencebeskrivelser i de nordiske lande, som kan bidrage til beskrivelse af mere generelle kompetenceprofiler, så valideringspraktikere kan forbedre kvaliteten.

I forhold til kompetencer vedrørende vejledning kan Career Management Skills (CMS) inddrages. CMS er rettet mod et omskifteligt arbejdsmarked, og vigtigheden i livslang vejledning understreges. Der er behov for kom-

petenceudvikling hos dem, der arbejder som vejledere inden for validering af kompetencer. Man hører ofte: “Jeg var ikke kommet så langt, hvis ikke det var for min vejleder!”

Man udvikler og implementerer nationale kvalifikationsrammer (NQF) løbende, og hver dag skabes der nye muligheder for læring. Valideringspraktikere er nødt til hele tiden at opdatere sig om perspektiver på livslang læring og værdien af kompetencer. Derfor vil opdatering af relevante kompetenceprofiler og muligheder for efteruddannelse fortsat komme til at spille en vigtig rolle.

Valideringspraktikere i de fem nordiske lande

I det følgende beskrives de nationale love og regler på valideringsområdet i hvert af de nordiske lande for at præsentere de nationale baggrunde på området. Derpå følger en kort introduktion af nationale profiler for valideringspraktikere, mulighederne for uddannelse og support samt interessenternes roller og ansvarsområder.

VALIDERINGSPRAKTIKERE I DANMARK

Lovgivning

Den centrale lovgivning for validring af kompetencer i Danmark er Lov nr. 556 af 6. juni 2007 “Udbygning af anerkendelse af realkompetence på voksen- og efteruddannelsesområdet m.v.” Loven giver den enkelte ret til validering af hans eller hendes realkompetence i forhold til målene for voksen- og efteruddannelse. Den fokuserer på den enkeltes behov og søger at gøre processen så tilgængelig og fleksibel som mulig.

Siden 2007 har lovgivningen givet den enkelte adgang til korte og mellemlange videregående uddannelser (bachelorniveau) baseret på en individuel kompetencevurdering.

Uddannelsesinstitutionerne er ansvarlige for information, vejledning og vurderingen af den enkelte. I henhold til den danske lovgivning skal vurderingen foretages af den uddannelsesinstitution, der udbyder de tilsvarende

uddannelser. Andre aktører bidrager især med vejledning i forhold til dokumentation af realkomptencer.

Om valideringspraktikere

Valideringspraktikerne er vejledere, bedømmere (især undervisere), ledere, undervisere, administrative medarbejdere og ansatte ved vejledningsorganisationer, som for eksempel jobcentre. De centrale praktikere er vejledere og bedømmere.

Uddannelse og support for praktikere

Gennem de sidste ti år er flere forskellige initiativer blevet sat i værk med henblik på valideringspraktikeres kompetenceudvikling i form af kurser, peer-lærings aktiviteter og netværksdannelser. I det følgende præsenteres nogle af aktiviteterne:

Diplomuddannelsesmodul i validering af realkompetence

I 2011 blev Nationalt Videnscenter for Realkompetence (NVR) bedt om at udvikle og beskrive et diplomuddannelsesmodul som en formel diplomuddannelse. Modulet blev godkendt af det formelle uddannelsessystem. Professionshøjskolerne kan tilbyde modulet. De studerende vil gennem integration af praktisk erfaring og teoretisk viden opnå kompetencer, der kræves for at varetage og udvikle valideringsopgaver i alle faser af valideringsprocessen, herunder også opgaver på tværs af uddannelser og sektorer.

Inden modulet blev udviklet, gennemførte NVR et uddannelsesforløb i regi af SCK (Kompetencesekretariatet)

- Omkring 100 praktikere deltog, og den meget positive evaluering understregede behovet for kompetenceudvikling for praktikere.

Uddannelse af sparringspartnere i 3. sektor

I den 3. sektor er det den nationale paraplyorganisation DFS (Dansk Folkeoplysnings Samråd), som udbyder et uddannelsesprogram for realkompetenceguides eller -vejledere. Uddannelsesprogrammet fokuserer på vejledning og rådgivning om afklaring og dokumentation af realkompetence baseret på den seneste forskning (se www.dfs.dk/temaer/realkompetence/dfs-kursus-materialer/).

Udviklingsprojekter i validering af realkompetence

Flere udviklingsprojekter inden for validering har fokus på valideringspraktikernes kompetencer og udviklingen af disse.

- Peer lærings aktiviteter og netværk er etableret inden for forskellige områder især i uddannelsessektoren, her udveksles erfaringer og samarbejde om procedurer, metoder og kvalitetsarbejde inden for valideringsaktiviteter.

Interessenters og aktørers roller og ansvar

Undervisningsministeriet og Uddannelses og Forsknings Ministeriet er ansvarlige for lovgivningen om vurdering af realkompetence og for implementering af lovgivningen på nationalt plan. Ministerierne har udviklet retningslinjer og finansieret projekter med fokus på udvikling af værktøjer, metoder og procedurer. Uddannelsesinstitutionerne er ansvarlige for rådgivning og vejledning og for at vurdere og anerkende realkompetencer inden for deres respektive uddannelser. Uddannelsesinstitutionerne er også ansvarlige for kvalitetssikring og evaluering af deres praksis. Implementeringen af lovgivningen er i høj grad decentraliseret. Andre aktører varetager vejledning, som for eksempel jobcentre, fagforeninger, arbejdsløshedskasser og 3. sektor.

VALIDERINGSPRAKTIKERE I FINLAND

Lovgivning og regler

I Finland er lovgivningen for validering beskrevet særskilt for hvert uddannelsesniveau. I princippet er hovedindholdet i hver lov enslydende: Kompetencer bør identificeres og anerkendes uanset læringssammenhængen. I bund og grund er validering af kompetencer en ret-tighed for den enkelte. Lovgivningen begrænser ikke muligheden for validering på baggrund af alder eller antal års erfaring, men valideringen kan finde sted, hvis den enkelte har de relevante kompetencer, uanset hvor de er opnået. Loven om almen voksenuddannelse (ikke-formel) (The Law on Liberal Adult Education (non-formal)) omfatter ikke validering. Men voksenuddannelsessektoren udvikler værktøjer og metoder til validering af realkompetence.

Om valideringspraktikere

Inden for 'kompetencebaserede kvalifikationer' (CBQ) findes der tre centrale opgaver, som varetages af valideringspraktikere: faglige bedømmere, bedømmere fra de erhvervsfaglige uddannelser (normalt specialister i kompetencebaserede kvalifikationer) og vejledere. Bedømmere fra arbejdslivet har en væsentlig rolle, da det er deres ansvar at kontrollere, at kandidaternes kompetencer står mål med erhvervslivets standarder og praksis. Bedømmerne fra de erhvervsfaglige uddannelser kontrollerer, at valideringsprocessen overholder retningslinjerne. Vejlederne bistår med planlægning af den enkeltes valg af uddannelse og læring.

Uddannelse og support for praktikere

I Finland er det et krav, at valideringspraktikere skal være specialister i 'kompetencebaserede kvalifikationer'. Uddannelsen svarer til 25 points og består af tre moduler: organisering af 'kompetencebaserede kvalifikationer', skræddersyning af 'kompetencebaserede kvalifikationer' og kvalitetssikring af 'kompetencebaserede kvalifikationer'. Der tilbydes også videreuddannelse for specialister i 'kompetencebaserede kvalifikationer'. Udbyderne af de 'kompetencebaserede kvalifikationer' er ansvarlige for at undervise de faglige bedømmere i de kompetencebaserede kvalifikationer, relevante krav til kvalifikationer, vurderingskriterier, vurderingsmetoder, vejledning og feedback. Inden for de videregående uddannelser og erhvervsuddannelserne findes der ingen obligatoriske uddannelsesprogrammer for valideringspraktikere, og den uddannelse og support, som er tilgængelig, er ret

projektbaseret eller bygger på peerlæring i organisationerne og organisationerne imellem.

Interessenters og aktørers roller og ansvar

- **Ministeriet for uddannelse og kultur:**
fastsætter rammerne og kvalifikationsstrukturen. Ministeriet træffer også beslutninger vedrørende finansiering
- **Arbejds- og økonomiministeriet:**
allokerer midler til validering af realkompetence
- **Finlands nationale uddannelsesråd:**
udnævner kvalifikationsudvalget, forbereder kvalifikationskravene, udsteder instruktioner til valideringsudbydere og kvalifikationsudvalg, bevilger tilskud, stiller uddannelse og support til rådighed for kvalifikationsudvalget og for valideringsudbydere

- **Kvalifikationsudvalget:**
træffer beslutning om organiseringen af kompetencebaserede kvalifikationer, udsteder egne certifikater, træffer beslutninger om rettelse af en vurdering, kvalitetssikring
- **Fagorganisationer:**
hjælper med forberedelsen af kvalifikationskrav, vurdering, kvalifikationsudvalg og uddannelsesudvalg
- **Tilrettelæggere af kompetencebaserede kvalifikationer:**
planlægger kompetenceprøverne sammen med faglige repræsentanter. De er ansvarlige for kommunikation, vejledning og styring med hensyn til opnåelse af kompetencebaserede kvalifikationer.

Perspektiver og udfordringer

Selvom de 'kompetencebaserede kvalifikationer' er velstrukturerede og organiserede, er der et akut behov for, at man andre steder i uddannelsessystemet begynder at tilbyde struktureret uddannelse og metoder til kvalitetssikring for valideringspraktikerne. Generelt kræver vejledning i valideringssammenhæng nærmere diskussion. Hvad betyder vejledning i valideringsregi? Hvem skal forestå vejledningen? Hvilke kvalifikationer kræver vejledningen? Hvad er vejledernes opgaver og roller?

VALIDERINGSPRAKTIKERE I ISLAND

Lovgivning og regler

Rammerne for validering i Island er baseret på en lov om voksenuddannelse fra 2010 og en forordning fra 2011.

Formålet med loven er blandt andet:

- at gøre voksenuddannelse tilgængelig for individer med begrænsede uddannelsesmæssige og jobmæssige muligheder under hensyntagen til deres kompetencer og deres ulige vilkår
- at støtte op om anerkendelsen af værdien af uddannelse, som er opnået uden for det formelle uddannelsessystem

Individer med en kort, formel uddannelse, som vælger at starte på et studie, der er struktureret i henhold til loven om voksenuddannelse (Adult Education Act) eller loven om ungdomsuddannelser (Upper Secondary School Act) er berettigede til en vurdering af deres individuelle ikke-formelle og uformelle læring (validering af kompetencer).

Kandidaten skal være fyldt 23 år og have tre års erhvervserfaring. Valideringen og vejledning relateret til denne er gratis.

Om valideringspraktikere

Valideringen varetages af autoriserede udbydere, som arbejder i henhold til lov nr. 27/2010 eller nr. 92/2008. Livslang Lærings centrene varetager validering i deres respektive områder, og giver dermed den enkelte adgang til validering for livslang læring. De samarbejder med interessenter, herunder skoler og erhvervsliv, om organisering og varetagelse af valideringsprogrammer. Validering bliver finansieret af Uddannelsesfonden (Education and Training Fund), mens Erhvervslivets Uddannelsescenter (Education and Training Service Centre) står for vejledning om metode samt uddannelse af professionelle, statistik og kvalitet. I henhold til lovgivningen kan ungdomsuddannelsesinstitutioner også

varetage validering, men denne mulighed er ikke særlig struktureret.

Uddannelse og support for praktikere

Erhvervslivets Uddannelsescenter (ETSC) ejes af LO (ASI) og Arbejdsgiverforbundet i Island (SA) samt den offentlige sektor. Hovedformålet med uddannelsescentrets valideringsarbejde er:

- Udvikling af en national valideringsstrategi
- Kvalitet af og metode til validering
- Vejledning i implementering af validering
- Holde styr på statistik og omkostninger

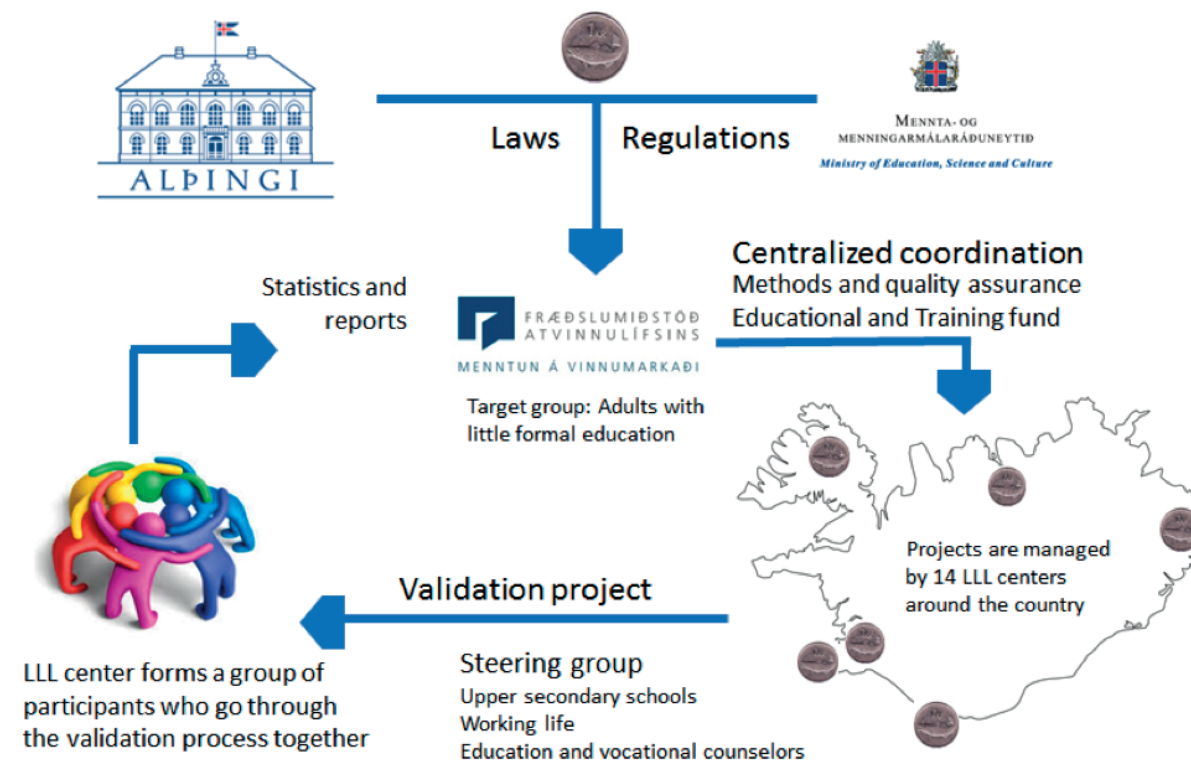
Uddannelsescentret afholder kurser, konferencer, arbejdsdage og vejleder samarbejdsorganisationerne (LLL-centrene) i implementering af validering. Uddannelsescentret udgiver også materiale om validering, som

for eksempel retningslinjer for implementeringen, tjeklister og detaljerede oplysninger om roller og ansvar. Uddannelsescentret arbejder med implementeringen af valideringsprocessen i nye områder i samarbejde med interessenter og aktører, det indgår i internationalt samarbejde og formidler information til relevante partnere.

Interessenter og aktørers roller og ansvar

Valideringsudbydere etablerer en styregruppe for en professions- eller stillingskategori, hvori studie- og erhvervsvejledere skal indgå sammen med fagfolk fra erhvervslivet.

Gruppen er medansvarlig for valideringsresultaterne og værdien af disse for arbejdsmarkedet og/eller uddannelsessystemet uanset geografisk placering.

VALIDERINGSPRAKTIKERE I NORGE

Lovgivning

Validring af kompetencer på ungdomsuddannelserne, herunder de erhvervsfaglige uddannelser, reguleres af uddannelsesloven (Education Act). Kort sagt er validering forbeholdt personer ældre end 25 år og uden ungdomsuddannelse. Det norske uddannelsesdirektorat er ansvarlig for lovgivning og regler om validring af kompetencer i grundskolen og på ungdomsuddannelserne på nationalt plan.

Om valideringspraktikere

Der foreligger ingen formelle, professionelle krav til valideringspraktikere, men uddannelsesmyndighederne er ansvarlige for kvaliteten af validring af kompetencer på landsplan og for, at valideringspraktikerne overholder kvalitetsstandarderne. Den anbefalede profil for valideringspraktikere er beskrevet i de nationale retningslinjer for validering på ungdomsuddannelserne, som udgives af det norske uddannelsesdirektorat (Norwegian Directorate for Education and Training).

www.udir.no/PageFiles/82345/retningslinjer_realkomp_vgo.pdf?epslanguage=no

Uddannelse og support for praktikere

Arbejdet med validering og sikring af en høj kvalitet er uddelegeret til uddannelsesadministrationen i hver af de 19 fylker. Der findes ingen national oversigt over uddannelse og støtte til valideringspraktikere. Men en tidligere undersøgelse fra 2003, som ikke er blevet udgivet, viser, at valideringspraktikere i alle landsdele undervises med jævne mellemrum mindst én gang om året.

For nogle år siden udviklede universitetet i Oslo en uddannelse i validering for praktikere på foranledning af Akershus kommune. Uddannelsen udbydes ikke længere.

Interessenters og aktørers roller og ansvar

Det norske uddannelsesdirektorat er ansvarligt for udbuddet af ungdomsuddannelserne på nationalt plan, herunder også erhvervsfaglige uddannelser. Direktoratet administrerer love og regler på området og indsamler statistik. Uddannelsesmyndighederne i de 19 fylker er hver især ansvarlige for ungdomsuddannelser, herunder også erhvervsfaglige uddannelsesmuligheder. Uddannelserne finansieres af bloktilskud fra staten.

De erhvervsfaglige uddannelser i Norge er baseret på et stærkt bånd mellem skolerne, som står for den teoretiske uddannelse, og det lokale erhvervsliv, som leverer lærepladser og andre former for arbejdsbaseret uddannelse. De sociale samarbejdspartnere er involveret i de erhvervsfaglige uddannelser gennem vejledning via et netværk, som administreres af direktoratet.

VALIDERINGS PRAKTIKERE I SVERIGE

Lovgivning og regler

Validering inden for den formelle voksenuddannelse (AE) (herunder også de erhvervsfaglige uddannelser, men ikke 3. sektor) reguleres af forordningen for voksenuddannelse (Ordinance for Adult Education (SFS 2011:108)). Inden for de videregående uddannelser (HE) og de videregående erhvervsuddannelser (HVE) er der reguleret muligheden for anerkendelse af ikke-formel og uformel læring med henblik på optagelse eller fritagelse. Vejledning er en del af alle formelle uddannelser, men forbindelsen til validering af kompetencer er ikke reguleret.

Om valideringspraktikere

Inden for de formelle uddannelser findes der ingen specificerede jobfunktioner, og der kræves ingen bestemte kvalifikationer for at varetage validering. Derfor kan administrativt personale og undervisere

sammen med bedømmere fra forskellige sektorer deltage i valideringen. Der findes ingen specifik kvalitetssikring på valideringsområdet eller opfølgning inden for de formelle uddannelser.

Man kan sige, at systemet i Sverige er todelt. Ud over de formelle uddannelser findes der sektorspecifik validering, hvor den svenske offentlige arbejdsformidling (PES) udstikker retningslinjerne og køber kompetencevurderinger og validering hos forskellige udbydere. Nogle af disse akkrediteres af dem, der er ansvarlige for de sektorspecifikke modeller. Sektorspecifikke modeller for validring af kompetencer indeholder sektorspecifikke standarder for de akkrediterede bedømmere.

Hvad angår den validering, som varetages af PES, er der meget fokus på målgrupper, som er længere væk fra arbejdsmarkedet, specielt immigranter og flygtninge.

Her er det vigtigt at kombinere validering af kompetencer med målgruppens sprogkundskaber og tage de første skridt sammen med en tolk med kendskab til sektoren.

Uddannelse og support for praktikere

Der findes ingen obligatoriske uddannelser for valideringspraktikere inden for de formelle uddannelser (for eksempel vejledere og undervisere) og der er få muligheder for efteruddannelse og kompetenceudvikling. For sektorspecifikke modeller for validering af kompetencer gælder der sektorspecifikke standarder for de akkrediterede bedømmere. De største udfordringer består i at professionalisere valideringen igennem en revidering af uddannelsesniveaue for vejledere og undervisere og give dem mulighed for efteruddannelse.

Interessenters og aktørers roller og ansvar

I de sektorspecifikke modeller for validring af kompetencer er interessenterne ansvarlige for udvikling af standarderne og efterfølgende akkreditering af de forskellige valideringsudbydere. Inden for de formelle uddannelser har interessenterne kun indirekte indflydelse. De deltager sjældent i selve leveringen af valideringen.

FUNKTIONER OG OPGAVER FOR VALIDERINGS- PRAKTIKERNE I DE NORDISKE LANDE

Den samlede valideringsproces har mange faser med forskellige opgaver for praktikerne. Der er således mange opgaver, der skal løses af ofte flere forskellige personer. Det er således centralt at skabe et overblik over hvem, der løser opgaver og hvordan der kan samarbejdes om den samlede proces. Praktikernes kompetencer er grundlæggende for valideringens langsigtede effekt og troværdighed. Valideringspraktikere er for det meste vejledere og bedømmere. Flere andre jobfunktioner indgår også i nogle af valideringsprocessens faser, for eksempel konsulenter, undervisere, HR-medarbejdere og administrativt personale. Det er vanskeligt at identificere alle de forskellige valideringspraktikere og deres funktion, da nogle kun har én funktion, hvorimod andre har flere. Nogle praktikere har brug for mange forskellige kompetencer, og andre kan være mere specialiserede.

Opgaverne for praktikerne i de nordiske lande kan beskrives med afsæt i de funktioner, kompetencer og uddannelse som er beskrevet i EU-retningslinjerne for validering af ikke-formel og uformel læring (CEDEFOP, 2009). I retningslinjerne lægges der vægt på, at valideringspraktikerne dækker alle aspekter af valideringen, og deres funktioner kan inddeles i fem forskellige roller som vist på modsatte side (ibid.; 66 ff.): De to centrale roller er vejledere og bedømmere, og det understreges samtidigt at samarbejde mellem de professionelle via et netværk for praktikere kan medvirke betydeligt til den enkeltes kompetenceudvikling og til, at systemet som helhed fungerer mere effektivt. (ibid.; 67) I dette projekt fokuserer vi på de kompetencer, som valideringspraktikeren har brug for i hver enkelt fase af valideringsprocessen. Valideringspraktikeren kan benytte

sig af de følgende beskrivelser af kompetenceprofiler for at se, hvilke kompetencer og opgaver de enkelte dele af processen kræver, og relatere dem til egen rolle i en lokal kontekst. Man kan således lade sig inspirere af kompetenceprofilerne som kan være relevante i forhold til forskellige opgaver som fx vejledning eller vurdering.

Vejledere/rådgivere	tilbyder information, råd og vejledning
Bedømmere	varetager vurderingsprocessen
Ledere	leder vurderingscentre/procedurer
Eksterne observatører	processens eksterne observatører
Andre interessenter	spiller en vigtig, men mindre direkte, rolle i valideringsprocessen, og er ikke direkte involveret i processen

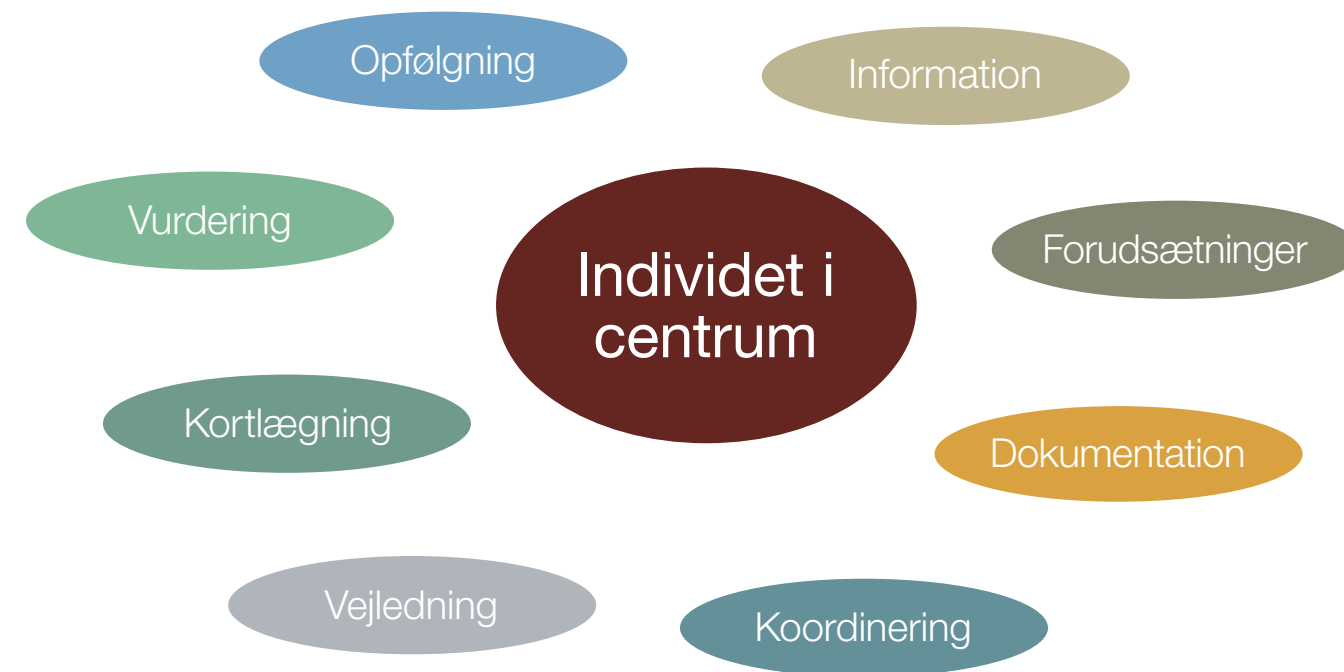
NORDISK KOMPETENCEPROFIL FOR VALIDERINGSPRAKTIKERE

Det følgende er en generel nordisk beskrivelse af og oversigt over kompetenceprofilerne for dem, der arbejder med validering af kompetencer. Formålet med denne generelle nordiske beskrivelse er at inspirere og bidrage til et klart billede af valideringspraktikeres kompetencer og kompetenceprofiler. Det kan tjene som inspirationskilde til at skabe et overblik over valideringspraktikerne og videreudviklingen af deres kompetencer. Hvert af de nordiske lande har bidraget til det følgende med en kortlægning af kompetenceprofilerne for deres valideringspraktikere. Det er ikke sikkert, at alle elementer af kompetenceprofiler er relevant for alle lande, men oversigten kan alligevel betragtes som en helhed.

Kompetenceprofilerne er beskrevet som dækkende for både opgaver og kompetencer.

Beskrivelsen af kompetenceprofilerne følger den struktur for valideringsprocessen, som anvendes i: Kvalitetsmodel til Validering i Norden (www.nordvux.net/validering). Det betyder, at kompetenceprofilerne er beskrevet jævnt for de otte faser i en kvalificeret valideringsproces.

Se figuren modsatte side.

Kompetenceprofil for valideringspraktikere

Information

Faser

Information

- om hvem, hvad, hvorfor, hvor og hvornår
- til individer i målgruppen
- til og fra aktører og samarbejdspartnere

Kompetenceprofil

Praktikeren er i stand til at:

- give oplysninger om målene for, formålet med og praktiseringen af validering til potentielle deltagere, så den enkelte bliver i stand til at træffe velovervejede beslutninger om deltagelse
- udlede og demonstrere de potentielle fordele ved validering for firmaer og undervisere
- udlede oplysninger om arbejdsmarkedets struktur og identificere vigtige måder at nå potentielle deltagere på
- tilegne sig en viden om målgruppen
- forklare den enkeltes rettigheder

Forudsætninger

Faser

Forudsætninger

- rammerne for validering
- nationale, regionale og lokale politikker og regler
- finansiering

Kompetenceprofil

Praktikeren er i stand til at:

Systemniveau

- demonstrere viden om love og regler om validering
- give oplysninger om fordele, implementering og pålidelighed til forskellige interessenter
- forklare kandidater om deres muligheder for finansiering
- udlede og demonstrere fordelene ved validering for forskellige interessenter (alle valideringspraktikere)
- opstille projektplaner og budgetter (uddannelsesledere)
- opstille en detaljeret kontrakt, som beskriver valideringsprocessen (herunder information og marketing, vejledning, vurderingsmetoder samt bedømmerne og deres kompetencer) og processens aktører
- identificere vigtige interessenter og undersøge deres holdning til validering

Forudsætninger

Faser

Forudsætninger

- rammerne for validering
- nationale, regionale og lokale politikker og regler
- finansiering

Kompetenceprofil

Operationelt niveau

- oversætte mellem erhvervslivets og uddannelsessektorens sprogbrug
- træne arbejdslivets bedømmere
- fortolke krav til kvalifikationer (eller andre valideringsstandarder) i forhold til arbejdsopgaver i arbejdslivet
- udlede og fortolke vigtig information om udviklingen på arbejdsmarkedet
- vurdere om betingelserne for påbegyndelse af valideringen er opfyldt
- identificere vigtige aktører og vurdere mulighederne for opstillingen af en valideringsprocedure
- danne og lede en gruppe af vigtige interessenter med ansvar for implementeringen og resultaterne af valideringsprocessen
- have viden om og kunne formidle oplysninger om mulighederne i det formelle og ikke-formelle uddannelsessystem
- planlægge og præsentere mulige individuelle karriere veje
- understøtte al dokumentation i forbindelse med valideringsproceduren

Dokumentation

Faser

Dokumentation

- institutionens dokumentation af interne arbejdsprocedurer og -betingelser, systemer til kvalitetssikring og evaluering

Kompetenceprofil

Praktikeren er i stand til at:

- demonstrere stor viden om love og regler om validering
- indsamle resultaterne af valideringen på en måde, der sikrer, at de er gyldige, at de er opnået under overholdelse af love og regler, og at de har værdi, uanset hvor valideringen har fundet sted.
- leve op til klarhed og påviselighed af valideringsresultaterne
- dokumentere hvert skridt i valideringsprocessen
- fremme certificeringsprocessen i sin funktion
- identificere og understøtte deltagernes ret til fortrolighed og ejerskab til resultaterne
- etablere og fremme kvalitetssikringen af valideringsprocedurer
- bidrage med vigtige oplysninger til statistisk opfølgning

Koordinering

Faser

Koordinering

- af alle elementer/aktører, som deltager i leveringen af hele valideringen
- hvad angår etablering og udvikling af valideringssystemet, procedurer, metoder og definitionen af opgaverne, som varetages af institutionens personale
- efter implementeringen

Kompetenceprofil

Praktikeren er i stand til at:

- agere i henhold til love og regler om validering
- lede valideringsprocesser og -procedurer
- følge op på valideringsprocesser og budget
- forene forskellige synspunkter og mægle mellem aktører
- opbygge tillid mellem andre aktører, som er involveret i validering
- udlede oplysninger om muligheder for yderligere læring
- træffe beslutninger og følge op

Vejledning

Faser

Vejledning

- støtter brugeren i at træffe valg, motivering og afvikling af valideringsaktiviteter
- en proces, som fortsætter igennem hele valideringsforløbet og en integreret del af alle valideringsaktiviteter
- findes i mange afskygninger og kan bestå i alt fra formidling af oplysninger til rådgivning og karrierevejledning
- bør tilpasses den enkeltes behov

Kompetenceprofil

Praktikeren er i stand til at:

- give råd og oplysninger om (sektorspecifikke) kompetencekrav/kvalifikationer og om mulighederne for karriereudvikling
- give oplysninger og vejledning om det formelle og ikke-formelle uddannelsessystem samt andre gængse uddannelsesveje
- vurdere kandidatens kompetencer til at søge yderligere uddannelse efter valideringen
- identificere den enkeltes overordnede kompetenceprofil og de rette redskaber til tydeliggørelse af kompetencerne
- vejlede den enkelte i at opnå den rette kvalifikation eller kvalifikationsniveau
- identificere mulige indlæringsvanskeligheder og assistere kandidaten i at søge hjælp/særlig støtte for at kunne gennemgå valideringsprocedurerne
- rådgive om den enkeltes rettigheder og i spørgsmål om beskyttelse af personoplysninger i forbindelse med validering af kompetencer, vejlede dem, som ikke opfylder kriterierne for validering, om andre karriere- og uddannelsesmuligheder
- forstå, at valideringsresultaternes pålidelighed er vigtig for valideringens bæredygtighed
- afgøre, om valideringen foretages objektivt og med individets interesser for øje
- give oplysninger om forskellige porteføljetyper (arbejdserfaringer, karrierevej m.m.)
- yde individuel vejledning og support
- yde gruppevejledning og -support
- rådgive og vejlede efter valideringen

Kortlægning

Faser

Kortlægning

- processen, der synliggør den enkeltes kompetencer på en pålidelig måde
- i de fleste EU-dokumenter benævnes “kortlægning” som “dokumentation”

Kompetenceprofil

Praktikeren er i stand til at:

- demonstrere relevant viden om dokumentationskriterier og om de relevante kvalifikationer over for ansøgeren
- identificere formålet med valideringen for den enkelte
- forklare kriterierne og præstationskravene, som pålægges i henhold til kvalifikationen/ valideringsstandarderne
- forstå vigtigheden ved selvevaluering og dens værdi som en væsentlig dokumentationsprocedure
- vælge de rette værktøjer og forstå, hvordan de skal anvendes
- vejlede individer, som ikke opfylder kriterierne for validering mod andre karriere- og læringsmuligheder
- kende forskel på summative og formative procedurer og formålet med disse
- styre procedurerne (relevant dokumentation og bevis på kompetencer)
- fortolke og evaluere resultaterne af kortlægningen og sammensætte en udviklingsplan med den enkelte
- give rådgivning og oplysninger om valideringsprocessen i sin helhed
- tage forskellige samtale- og kommunikationsteknikker i anvendelse
- udtrykke en positiv holdning til validering

Vurdering

Faser

Vurdering

- at vurdere resultaterne af kortlægningen sammenlignet med valideringskriterierne inden for det pågældende emne
- bør være pålidelig, valid og objektiv
- har juridisk status og påvirker individets videre uddannelse og arbejdsliv

Kompetenceprofil

Praktikeren er i stand til at:

- demonstrere relevant faglig viden, evner og kompetencer som bedømmer
- demonstrere den fornødne viden om det pågældende valideringssystem
- forstå valideringsstandarderne og vurderingskriterier og kunne relatere dem til præstation, uddannelseskrav og situationer i arbejdslivet
- bistå den enkelte med support gennem vurderingsprocessen på en passende måde
- formidle, at vurderingsproceduren også er en læringsproces
- anerkende dybde og omfang af den enkeltes kompetencer
- samarbejde effektivt med de aktører, der er involveret i vurderingsprocessen
- identificere den enkeltes viden, evner og kompetencer og begrunde resultaterne af vurderingen
- indsamle og dokumentere resultaterne af vurderingen
- fremlægge resultaterne af vurderingen med henblik på certificering
- træffe de nødvendige foranstaltninger for at sikre fortrolighed og den enkeltes rettigheder
- respektere vigtigheden af og formålene med neutral vurdering
- demonstrere viden, evner og kompetencer til at tage forskellige og berigende vurderingsmetoder i brug (triangulering)
- demonstrere viden, evner og kompetencer i anvendelsen af forskellige samtaleteknikker og kommunikationsmetoder

Opfølgning

Faser

Opfølgning

- på, hvordan resultaterne af valideringen skal bruges fremadrettet
- er både rettet mod den enkelte ansøger, men også mod udvikling og forbedring af valideringsprocessen

Kompetenceprofil

Praktikeren er i stand til at:

- give relevant personlig rådgivning efter valideringen om den enkeltes videre uddannelse og karrieremuligheder
- give råd og vejledning om muligheder for uddannelse, hvor uddannelserne finder sted, hvor meget de koster, og hvad de eventuelle adgangskrav måtte være
- opfordre den enkelte til at opstille mål og lægge planer for vedkommendes videre uddannelsesforløb og karriere
- assistere med ansøgninger og oplysninger
- afkode arbejdsmarkedet
- fortolke feedback fra kandidater og interessenter og handle derefter
- fortolke statistik og drage de rette konklusioner
- forstå begreberne livslang læring og livslang vejledning i forbindelse med validering af kompetence
- revidere og forbedre systemet

Faser

- Personlige egenskaber og overordnede kompetencer, som er nødvendige for valideringspraktikere

Kompetenceprofil

Praktikeren er i stand til at:

- udtrykke en positiv holdning til validering
- demonstrere forståelse for helheden
- Have et holistisk syn på valideringsprocessen og individets plads i centrum af processen
- være omhyggelig
- være observant
- udvise kulturel og sproglig åbenhed
- have en empatisk tilgang
- have integritet
- opretholde de etiske normer
- udvise respekt for kandidatens ret til privatliv
- udtrykke interpersonel sensitivitet
- kommunikere verbalt og nonverbalt og kunne sætte sig selv i kandidatens sted
- respektere kandidatens følelser
- respektere egne følelser
- være bevidst om egen adfærds effekt på andre
- være villig til at lytte
- stille relevante spørgsmål for at få klarlagt uklarhederne
- lytte opmærksomt til kandidaten
- opfordre til support
- skabe en behagelig og uformel atmosfære
- udvise vedholdenhed
- udholdenhed og evnen til at følge op på eventuelle problemer
- udvise tolerance
- præstere under pres og i modvind
- anvende evner og kompetencer inden for teamwork og networking
- opsøge ekspertrådgivning og understøttelse af egne beslutninger

HOVEDKONKLUSIONER BASERET PÅ DE NORDISKE KOMPETENCEPROFILER

Validering af kompetencer er en aktivitet under udvikling og element i dagsordenen for livslang læring. Det er nødvendigt for alle, der varetager opgaver med validering, at have forståelse for valideringens grundlæggende principper, som anført i de europæiske retningslinjer for validering af formel, ikke-formel og uformel læring (Cedefop 2009):

- Validering skal være frivillig.
- Den enkeltes privatliv skal respekteres.
- Lige adgang og reel behandling skal garanteres.
- Interessenter skal involveres i opstillingen af validerings-systemer.
- Systemer skal indeholde rådgivnings- vejlednings muligheder for den enkelte.
- Systemer skal understøttes af kvalitetssikring.

- Processer, procedurer og kriterier for validering skal være rimelige, transparente og hvile på kvalitetssikring.
- Systemer skal respektere interessenteres berettigede interesser.
- Valideringsprocessen skal være objektiv og undgå interessekonflikter.
- De professionelle kompetencer hos dem, der udfører vurderinger, skal sikres.

Ud fra ovenstående skema udledes følgende nøglekompetencer for valideringspraktikere:

- at kunne promovere valideringsprocessen og motivere
- at kunne identificere og validere kompetencer inden for mange læringsområder
- at kunne analysere og anvende beskrivelser af læringsudbytte
- at kunne give den nødvendige og relevante vejledning i de forskellige faser af valideringen

Udfordringer og anbefalinger

Projektet har afdækket store udfordringer med hensyn til professionalisering af og kompetenceudvikling af valideringspraktikere.

Valideringsprocessen involverer

- mange forskellige funktioner
- mange forskellige faser med forskellige kompetencebehov
- praktikere uden formelle kompetencer i forhold til at løse opgaver med validering

Hvis alle interessenter og aktører i valideringssystemet følger de overordnede kvalitetsprocedurer og -kriterier, er det ikke sikkert, at den manglende professionalisering af valideringspraktikere er et problem. Gennem arbejdet i projektet er det blevet tydeligt at specialiserede uddannelser for valideringspraktikere er nødvendigt for at styrke og synliggøre relevante kompetencer og dermed professionalisering af området.

Der er igangværende læringsaktiviteter, men det er typisk tale om korte kurser eller seminarer. Der lader til at være et behov for udvikling af mere formelle uddannelses tilbud, specielt for vejledere og bedømmere.

Netværk, peerlærings aktiviteter og projekter giver mulighed for udveksling af erfaringer og videndeling. Det gælder på europæisk plan, nordisk plan og nationalt plan (f.eks. OBSERVAL-Net).

For at sikre kvaliteten af valideringsprocesserne er det vigtigt at styrke valideringspraktikernes professionalisme. Der er behov for flere forskellige aktiviteter, som passer til valideringspraktikernes forskellige behov for kompetenceudvikling. For eksempel:

- Kurser
- Uddannelse i det formelle uddannelsessystem.
- Peerlærings aktiviteter/netværk
- Udviklings- og forskningsprojekter

Alle de nordiske lande har værdifulde erfaringer med kompetenceudvikling for valideringspraktikere. Dette projekt har beskrevet de kompetencer, som kræves i de forskellige valideringsfaser, og bidrager til et større overblik over roller, kompetenceprofiler og behov for kompetenceudvikling.

Projektets resultater kan danne grundlag for et nyt projekt, hvor man vil beskrive og udvikle en forbedret og styrket tilrettelæggelse og gennemførelse af kompetenceudvikling i de enkelte lande og i nordisk regi.

REFERENCER

Aagaard, Kirsten: *European inventory on validation of non-formal and informal learning 2014*. Country report Denmark. 2014.
[//cumulus.cedefop.europa.eu/files/vetelib/2014/87054_DK.pdf](http://cumulus.cedefop.europa.eu/files/vetelib/2014/87054_DK.pdf)

COUNCIL RECOMMENDATION of 20 December 2012 on the validation of non-formal and informal learning.
www.eaea.org/media/policy-advocacy/validation/2012_council_recommendation.pdf

European guidelines for validating non-formal and informal learning, 2009.
www.cedefop.europa.eu/EN/publications/5059.aspx

European inventory on validation of non-formal and informal learning 2014. Executive summary.
[//cumulus.cedefop.europa.eu/files/vetelib/2014/87250.pdf](http://cumulus.cedefop.europa.eu/files/vetelib/2014/87250.pdf)

European Vocational Training Association: *Accreditation of prior learning, reference guide for APL assessors and assessment process.*

Finnish National Board of Education, 2013:22:
Competence-based Qualifications Guide
www.oph.fi/download/156393_Competence-based_qualification_guide_2.pdf

Grunnet, Haakon, and Anne Marie Dahler (ed.): *Quality Model for Validation in the Nordic Countries*. 2013.
www.viauc.dk/projekter/NVR/aktiviteter/Documents/QAmodel%20UK%20June13.pdf

Hawley, Jo: *European inventory on validation of non-formal and informal learning 2014. Country report Norway*. 2014. [//cumulus.cedefop.europa.eu/files/vetelib/2014/87071_NO.pdf](http://cumulus.cedefop.europa.eu/files/vetelib/2014/87071_NO.pdf)

Heikkilä, Eila: *European inventory on validation of non-formal and informal learning 2014. Country report Sweden*. 2014.
[//cumulus.cedefop.europa.eu/files/vetelib/2014/87075_SE.pdf](http://cumulus.cedefop.europa.eu/files/vetelib/2014/87075_SE.pdf)

Karttunen, Anni: *European inventory on validation of non-formal and informal learning 2014. Country report Finland*. 2014.

[//cumulus.cedefop.europa.eu/files/vetelib/2014/87057_FI.pdf](http://cumulus.cedefop.europa.eu/files/vetelib/2014/87057_FI.pdf)

Lárusdóttir, Fjóla María and Guðmundsdóttir, Ingibjörg E.: *European inventory on validation of non-formal and informal learning 2014. Country report Iceland*. 2014. [//cumulus.cedefop.europa.eu/files/vetelib/2014/87063_IS.pdf](http://cumulus.cedefop.europa.eu/files/vetelib/2014/87063_IS.pdf)

Norwegian Directorate for Education and Training: *The national guidelines for validation in upper secondary education*.
www.udir.no/PageFiles/82345/retningslinjer_realkomp_vgo.pdf?epslanguage=no

Undervisningsministeriet, Danmark: *Recognition of Prior Learning within the education system*. Copenhagen. 2004. <http://pub.uvm.dk/2005/priorlearning/>

PROJEKTGRUPPEN

Anni Karttunen, FI-Savon koulutuskuntayhtymä - Savo Consortium for Education, EUedu - Centre for European Educational Policy (FI),

Camilla Alfsen, NO-Vox , Norwegian Agency for Lifelong Learning (NO),

Haukur Harðarson, IS-Fræðslumiðstöð atvinnulífsins, Education and Training Service Centre (IS),

Kirsten Aagaard, NVR, National Knowledge Centre of Validation of Prior Learning, VIA University College (DK),

Pär Sellberg, SE-Swedish National Agency for Higher Vocational Education, Department of Analysis and Research (SE).

